



## Az egészségügy emberi erőforrásai

### Felmérés az orvosok migrációs szándékairól és azok motivációs erőteréről, a fizetési elvárásokról és a pályaválasztás faktorairól

2009. szeptember - november – Gyorsjelentés az elsőévesek körében felvett adatokból

*Dr. Szócska Miklós, Girasek Edmond, Dr. Eke Edit*

A Semmelweis Egyetem Egészségügyi Menedzserképző Központ a Magyar Rezidens Szövetséggel közösen 2004-ben indított el egy kutatást azzal a céllal, hogy felmérje az egészségügyben dolgozó különböző szakképzett csoportok véleményét és helyzetét; többek közt migrációs szándékait pályaválasztást befolyásoló tényezőket, legújabban pedig a munkavállalási szándékokat is és ezek motivációs mintázatát. Célunk, hogy az adatok feldolgozásával segíthessük egy fenntartható emberi erőforrás stratégia kialakítását az ágazatban. A kutatásban több szakmai szervezettel is együttműködünk, többek között az Egészségügyi Engedélyezési és Közigazgatási Hivatallal, a Magyar Orvosi Kamarával, a Magyar Orvostanhallgatók Egyesületével is, továbbá köszönjük a Pécsi Tudományegyetem, a Semmelweis Egyetem, és a Szegedi Tudományegyetem kutatás lebonyolításában nyújtott segítségét.

A vizsgálatot minden évben, így 2009-ben is elvégeztük. Jelen gyorsjelentésben a legfrissebb eredményeket mutatjuk be. Felmérésünkben ezúttal három egyetem általános orvos, fogorvos szakos hallgatóit (Pécsi Tudományegyetem, Szegedi Tudományegyetem, Semmelweis Egyetem) **elsőéves** hallgatóit kerestük meg kérdőívünkkel, amelyben hazai és esetleges külföldi munkavállalási szándékukról, fizetési elvárásaikról és az orvosi pályaválasztásról, illetve ezek motivációs hátteréről kérdeztük őket. A kérdőívet **2009. szeptember-novemberben** összesen 406 elsőéves hallgató töltötte ki, közülük 356 általános orvos, 50 fogorvos szakos hallgató. A kérdőív kitöltőinek egyetemek és szakok szerinti megoszlását mutatja az 1. tábla.

1. tábla\*

	Pécsi Tudományegyetem	Semmelweis Egyetem	Szegedi Tudományegyetem	Összesen
általános orvos	103	177	62	342
fogorvos	23	8	18	49
	126	185	80	391

\* 15 válaszadó nem válaszolt az egyik kérdésre, ezért kevesebb a táblázatban lévő elemszám

A kutatás egyik központi kérdése a minden évben a külföldi munkavállalási szándék, amelyet jelen gyorsjelentésünkben részletesen bemutatunk. Azok aránya, akik a diploma megszerzése után külföldi munkavállalást terveznek, az **általános orvos szakosok (ÁOK) között több mint 70% (71,5%) a fogorvos szakosok egyaránt (FOK) között ennél alacsonyabb 49%**. Természetesen az egyes egyetemek hallgatói között is találunk látható különbséget, ez azonban csak az általános orvostanhallgatóknál ragadható meg, az fogorvostanhallgatók igen kis számban szerepelnek a felmérésében. Legkevésbé (64,2%) a budapesti hallgatók, míg leginkább a pécsi hallgatók (83,5%) terveznek külföldi munkavállalást.

Ezek a számok természetesen nem jelentik azt, hogy a hallgatók az egyetem elvégzése után valóban ilyen nagy számban hagynák el a magyar egészségügyet, ugyanakkor a rezidensképzés átalakítása okán valószínűleg növekvő arányú külföldi munkavállalás komoly kihívás elé állítja a magyar egészségügyet. Itt elsőéves hallgatókról van szó, de már ebben a korban is szükséges monitorozni az ezzel kapcsolatos szándékokat. A magas szándék-arány azonban önmagában is figyelmeztető (kór)jel, aminek hátterét elemezni, értékelni és befolyásolni kell. Kérdés, hogy milyen

aktivitás áll ténylegesen a szándék mögött? A külföldi munkavállalást tervező **elsőséves általános orvostanhallgatók** több, mint egynegyede (28,8%) határozottan készül a külföldi munkavállalásra, illetve ezen felül kifejezetten ezért szeretne orvosi diplomát szerezni 5,3%, ez a két csoport összes megkérdezett ÁOK hallgató 23,7%-át jelenti. A megfelelő számok az **elsőséves fogorvostanhallgatók** körében 21,7% határozottan készül és erre, ez az összes megkérdezett fogorvostanhallgató 10%-át jelenti.

A külföldi munkavállalási szándékhoz szorosan hozzátartozik ennek motivációs mintázata, természetesen ezt is megkérdeztük a kérdőívünkben. A külföldi munkavállalást tervező általános és fogorvostanhallgatók legfőbb motivációi sorrendben: munkakörülmények, szakmai lehetőségek, életminőség, a magyar egészségügy kilátás.

Különösen érdekes információ a „mikor” kérdése, vagyis mikorra tervezik a hallgatók a külföldi munkavállalást. A külföldi munkavállalást tervező általános orvostanhallgatók 30%-a és a fogorvostanhallgatók 16,7%-a a diploma megszerzése után azonnal útnak indulna; az orvostanhallgatók további egynegyede még a szakvizsga megszerzése előtt tervezi ezt a lépést. Utóbbi arány a fogorvostanhallgatók esetében kevesebb, mint 10%. A hallgatók maradék hányada a szakvizsga megszerzése után azonnal, vagy a szakvizsga megszerzése után későbbre tervezi a külföldi munkavállalást.

Ugyancsak kritikus információ az időtartam kérdése. A külföldi munkavállalást tervező orvostanhallgatók egyharmadának nincs erről konkrét elképzelése, a fogorvostanhallgatóknál 21% ez az arány. Akiknek van elképzelése: a legtöbben (22,8% és 37,5%) 2-5 év időtartamra mennének külföldre.

Természetesen hangsúlyozni kell: szándék adatokról beszélünk. Ezek megvalósulását sok minden befolyásolja és befolyásolhatja. Figyelembe kell venni: egyrészt az elsőséves hallgatók még igen messze vannak a munkaerőpiactól, másrészt viszont ezért is tekinthető figyelmeztető (kór)jelnek, hogy körükben is ilyen adatok mérhetőek. A megkérdezett hallgató munkaerőpiactól való távolság még lehetővé teszi a stratégiai beavatkozást annak érdekében, hogy a magyar egészségügyben vállaljanak munkát. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy az európai uniós csatlakozás, és ezzel a szabad és bárki számára elérhető európai munkaerő-piac e korosztály életében valósult meg, illetve ők azok, akik közül már igen sokan már jó szinten beszélnek idegen nyelvet, a diploma megszerzéséhez ugyanis szükséges ez a tudás. Ezért sokkal könnyedebben mozognak a nemzetközi, európai közegben.

A legfőbb célországokról is gyűjtöttünk információt, amely több-kevésbé azonos a két csoport (ÁOK, FOK) esetében: Nagy-Britannia, Németország, Amerikai Egyesült Államok, Ausztria és a skandináv államok a sorrend.

Természetesen megkérdeztük a motivációikról azokat a hallgatókat is, akik nem terveznek külföldi munkavállalást. Ők a következő faktorokat jelölték meg, mint fontos itthon tartó tényezők: család, barátok közelsége, családi szempontok, anyanyelvi közegben szeretne dolgozni. Továbbá mindkét, kutatás által érintett szakon hallgatók diákok esetében fontos tényező, hogy felelősséget érez a magyarországi betegekért és a magyar egészségügyért.

Az állapítható meg, hogy a külföldi munkavállalásban nem gondolkodóknál elsősorban nem az azzal járó nehézségek és esetleges személyes kudarclehetőségek képezik a fő visszatartó erőket, hanem az érzelmi tényezők; míg azoknál, akik útnak indulnának más országba, a szakmai, anyagi és életminőségbeli faktorok a meghatározók.

A kérdőíves felmérés egy másik fontos kérdéskörét az anyagi elvárások képezik. A hallgatók szerint jelenleg egy kezdő orvos nettó fizetése átlagosan valamivel több, mint 100 ezer forint (fogorvostanhallgatók szerint 105 ezer). Ezek a számok a realitás közelében vannak. A korábbi években ennél átlagosan magasabb értékeket jelöltek meg. Megkérdeztük, hogy mennyi lenne az a nettó fizetés, amely mellett nem lenne szükségük fizetés kiegészítésre (másodállás, hálapénz

stb.) és nem gondolkodnának külföldi munkavállaláson, válaszként pedig a következő összegeket kaptunk - havi nettó összegek meghatározását kértük, az átlagértékeket mutatjuk be. Az általános orvostanhallgatók a rezidensek számára átlagosan 184500 forint havi nettó fizetést tartanának méltányosnak, a szakorvos jelöltek esetében átlagosan 251000 forintos összeget írtak be, míg frissen vizsgázott szakorvosok esetében az ÁOK hallgatók átlagosan 346400. Ettől eltérnek a FOK hallgatók válaszai: rezidensek esetében átlagosan 228000 szakorvosjelöltek esetében 242000 forintot még a friss szakorvosoknak 306 ezer forintot tartanának megfelelő összegnek.

Kutatásunk utolsó kiemelt témája a pályaválasztás kérdése. Felmérjük, melyek azok a tényezők, amelyek az orvosi pálya választása irányában befolyásolják a fiatalokat. Sorrendben a legfontosabb elemek: érdeklődés, értelmiségi munka vágya, segítő munka vágya, az orvos társadalmi hasznossága és a hivatástudat, tehetségérzek. Mindkét szak hallgatói esetében ezek vannak az első öt helyen, a sorrendben vannak apró különbségek, de ezek nem szignifikánsak. A pályaválasztáshoz kapcsolódó fontos kérdés a pályaaazonosulás mértéke, vagyis az, hogy milyen arányban választanák újra az orvosi pályát, illetve mennyire elégedettek az adott orvosi egyetemmel. Mindkét kérdésre 97% feletti azok aránya, akik újra az orvosi/fogorvosi pályát (nincs különbség a két szak hallgatói között), illetve azt az egyetemet választanák, ahova járnak. Ez igen magas pályaaazonosulást és az egyetemmel való elégedettséget mutat. Fontos a mérlegeléshez: az első egyetemi évük első heteiben kerestük meg a kérdőívünkkel a hallgatókat.

Az ÁOK hallgató válaszadók fele, még a fogorvoshallgatók közel háromnegyede gyógyító orvosként szeretne majd dolgozni, emellett még kiemelendő az általános orvostanhallgatók negyedének nincs még pontosabb elképzelése a jövőről az orvosi pályán belül, ez az arány fogorvoshallgatóknál egyötöd. A külföldön dolgozó orvos képe jelenik meg az ÁOK hallgatók 9,4 és a FOK hallgatók 4,7 százalékának terveiben.

Az általános orvostanhallgatókkal kapcsolatban érdemes még elmondani, hogy döntő többségük a járó és fekvőbeteg ellátásban képzelik a jövőjüket, és egyötödnyiek terveznek az alapellátásban, illetve más egészségügyi területen dolgozni.

A bemutatott, kiragadott eredmények is jelzik, hogy a nyert adatok és részletes értékelésük segít a szakma emberi erőforrás kihívásainak és problémáinak azonosításában, továbbá hasznos szakmai háttérrel és útmutatást nyújt a remélhetően kidolgozásra, majd alkalmazásra kerülő átfogó egészségügyi ágazati emberi erőforrás stratégiához.

Folyamatosan fejlesztjük az adatgyűjtő rendszerünket, nemzetközi szinten is. A kutató csapat a vizsgálatot tovább folytatja, illetve részletesebb, specifikusabb eredményeket is publikálunk rövidesen.